

Bedens Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Liderlik Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleği Yordama Gücünün İncelenmesi

The Analysis of Predictive Power on Teaching Profession's Features Of Attitude And Students' Levels Of Leadership In School Of Physical Education And Sports

Mehmet Behzat Turan¹, Zeynep Erol², Barış Karaoğlu¹

¹Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu . behzatturan@erciyes.edu.tr,
bariskaraoglu@erciyes.edu.tr

²Bartın Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu / zeyneperol.1989@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin liderlik düzeyleri ile öğretmenlik mesleği tutum özelliğini tahmin etme gücü arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya farklı üniversitelerin Beden Eğitimi ve Öğretmenliği bölümünde okuyan yaşları 18-26 arasında değişen 225'i erkek 169'u kadın olmak üzere toplam 394 öğretmen adayı katılmıştır. Adaylara Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlanması Dereli (2003) tarafından yapılan Liderlik Yönelim ölçeği ve Üstüner (2006) tarafından geliştirilen Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin liderlik özellikleriyle öğretmenlik mesleği tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde “öğretmenlik mesleği tutumu” değişkeninin; “insan kaynakları çerçevesi” ($r=,101$, $p<0,46$), ve “politik çerçeve” ($r=,113$, $p<0,25$) boyutlarıyla ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan regresyon analizi sonucunda ise, insan kaynakları çerçevesi, politik çerçeve ve sembolik çerçeve alt boyutlarının öğretmenlik mesleği tutumu ile anlamlı bir ilişki sergilediği tespit edilmiştir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, meslek tutumu üzerindeki gereli önem sırası, politik çerçeve ($\beta=,113$) ve insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,101$) dir. Söz konusu iki alt boyutun, sırasıyla öğretmenlik mesleği tutumdaki değişimi %10 ve %13 açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden sadece “insan kaynakları çerçevesi” ve “politik çerçevenin” ($p<0,05$) meslek tutumu üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; elde edilen bu veriler destekleyici, duyarlı, insanları teşvik eden, dinleyen, yeni fikirlere açık olan, çatışma ve muhalefet karşısında ustaca müzakere davranışı sergileyen öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarında yordama gücünün daha yüksek olduğunu söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Mesleği, Tutum, Liderlik Düzeyi

Abstract

The aim of this study is to analyze the correlation between students' levels of leadership in school of physical education and sports teaching and predictive power on teaching profession's features of attitude. As participants 225 male and 169 female, aged between 18 and 26, in total 394 prospective teachers from departments of Physical Education and Sports Teaching of different universities have attended to the research. The Leadership Orientation Scale that was developed by Bolman and Deal (1991) and was translated or/and adapted to Turkish by Dereli (2003), The Attitude Scale towards Teaching Profession which was developed by Üstüner (2006) have been applied to the prospective teachers. When the correlation between students' features of leadership and attitude towards teaching profession has been examined, it has been determined that as a variable “attitude towards teaching profession” has a correlation with “framework of human resources” ($r=,101$, $p<0,46$), and “political environment” ($r=,113$, $p<0,25$). As a result of the regression analysis which is applied in order to establish how prospective teachers' features of leadership predict teachers' attitude towards their profession, there has been meaningful correlation between attitude towards teaching profession and the sub dimensions of framework of human resources, political environment and symbolic framework. According to standardized regression coefficients, the predictive variables, the importance order on the attitude of the profession is the political environment ($\beta=,113$) and the framework of human resources ($\beta=,101$). It has been explained that these two sub dimensions' rate of change on attitude towards teaching profession respectively are 10% and 13%.

Considering meaningfulness tests of regressions' coefficients, it has been seen that only "framework of human resources" and "political environment" ($p < 0.05$) from the predictive variables are meaningful predictive. Consequently, collected data has shown that the predictive power of the prospective teachers' attitudes towards teaching profession, which is open to new ideas and express skillfully negotiation behavior through a conflict and opposition, is higher.

Keywords: Teaching profession, Attitude, Level of Leadership

Giriş

Gelişen ve değişen dünyada kurumların istekleri artmaktadır. Artan bu istekler için de öncülük edecek bireylere daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar bu durum arz ve talep döngüsü olarak görülse de öncülük edecek bireylerin yol gösterici, geliştirici, yönlendirici vb. özelliklere sahip olması beklenmektedir. İstek ve ihtiyaçların etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi açısından bu özelliklere sahip bireylerin var olmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir ve bu özelliklere sahip bireyler lider olarak tanımlanmaktadır. Artan ihtiyaçları barındıran örgütlerden biri de eğitim kurumlarıdır. Eğitim toplumu oluşturan bireylerin ruhen ve bedenen sağlıklı yetişebilmeleri açısından önemli bir olgudur. Öğretmenlerin de bu açıdan öncülük eden bireyler olması düşünülmektedir.

Çalışma hayatında üstlendiği pek çok görevin yanı sıra bahsedilen bu liderlik görevini üstlenme sorumluluğunu da yerine getirebilmesi için öğretmenlerin birtakım yeterliklere sahip olması gerektiği aşikârdır. Bu yeterlikler öğretmenin mesleğinde daha verimli çalışabilmesi ve eğitim sürecinin sağlıklı ürünler vermesi açısından önemlidir. Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikleri konusunda pek çok bilimsel çalışma yapılmış ve bu çalışmalar neticesinde devletler eğitim politikalarına yön vermişlerdir. (Koparan, Öztürk ve Haşıl Korkmaz, 2011).

Çoğu meslekte olduğu gibi öğretmenlikte de mesleğe yönelik tutumlar, verimliliğin önemli etkenlerindedir. Bir toplumun geleceğini doğrudan belirleyen eğitim sisteminin en önemli ayağını oluşturan öğretmenlerin, kendi mesleklerine yönelik tutumlar eğitim sürecinin kalitesini etkileyen önemli etkenlerindedir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, sınıf içi etkinlikleri doğrudan etkilediği bilinmekle birlikte öğretmen, öğrenci, idare, hizmetli gibi unsurlardan oluşan okul sisteminin uyumunu da etkilemektedir (Sakin, 2007).

Öğretmenlerin meleğe yönelik tutumlarında liderlik davranışları sergilemesi, öğretmenin eğitimsel etkinlik ve süreçlerde istekli görevler üstlenme, bağımsız projeler oluşturma, çevresini etkileme, meslektaşlarının gelişimine destek olma yeterliliğinin bir göstergesidir. "Lider öğretmen" bireylerin çeşitli rollerini vurgulayan genel bir terimdir. Liderlik öğretmenin her geçen gün daha fazla mesleki yaşantısının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu durum ise ancak öğretmen ve öğrenciler arasındaki etkileşim sonucu oluşturulabilir (Can, 2009).

Günümüzde liderliğin farklı türleri olması sebebiyle pek çok liderlik tanımı da mevcuttur. Eğitimde liderlik neler getirir, eğitim ve liderlik eğitimi arasındaki ilişki nasıldır? Bir anlamda eğitim sürecinde bulunmanın, liderlik öğrenimi olduğu ifade edilebilir. "Eğitim"

kelime olarak Latince’de rehberlik etmek anlamındaki “educare” kelimesinden gelir. Eğitimcilerin liderlik davranışlarını göstermeleri beklenir. Ancak öğretmenlerin liderlik davranışları sergilerken hangi modelleri kullanması gerektiği de önemlidir. Diğer pek çok süreçte olduğu gibi, eğitimde de yeni yapılanmalara ve yeni liderlik modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Çağdaş liderlerin işi, yeni liderlik modelleri arasından yeni örgütsel modeller yaratmaya yardımcı olmaktır (Can,2006).

Son dönemde yapılan araştırmaların liderlikle ilgili çeşitli yaklaşımların, tarzların ve yönelimlerin ortaya konmasını sağlamanın yanı sıra çok çeşitli tanımların da oluşmasına neden olduğu söylenebilir. Bu tanımlara göre liderlik kavramı “insanları ikna ederek onlara istediklerini yaptırabilme sanatı”, “insanları zihinsel, fiziksel ve duygusal olarak etkileyebilme sanatı”, “tüm potansiyelleri ve isteklilikleriyle amaca ulaşma çabası sarf etmek için insanları etkileme süreci”, “hayranlık duyulan kişilik özelliklerinin pek çoğuna sahip olduğunu ortaya koyabilmek”, “en az çatışma, en güçlü işbirliği ile insanları başarıya ulaştırma yeteneği” ve “amaç, kültür, strateji, temel kimlikler ve kritik süreçler gibi örgütü var eden ussal ve iyi düşünülmüş eylemleri yönetmek, geleceği yaratmak ve ekip kurmak” şeklinde ifade edilmiştir (Arslan, Uslu, 2014).

Etkili liderler izleyenlerinin daha yapıcı ve verimli olmasına yardımcı olan kişilerdir ve bu liderlerin etkili olduğu bir süreçte kullandığı liderlik tarzı farklı durumlara uygun olmayabilir. Bu anlamda liderlerin içinde buldukları koşullara uygun liderlik tarzını belirlemeleri gerektiği düşünülmektedir (Ergun, 1991).

Bu bağlamda kullanılan bazı liderlik tarzları ve özellikleri şu şekilde tanımlanmaktadır; yapısal çerçeve (yapıya yönelik liderlik) açık bir şekilde mantıksal düşünmeye sorunlara gerçekçi bir biçimde yaklaşmaya ve detaylara önem verirken net, açık hedefler geliştirir ve genellikle sonuçlardan bireyleri sorumlu tutar. İnsan kaynakları çerçevesi örgütteki veya gruptaki diğer kişilerin hisleriyle yakından ilgili, destekleyici ve duyarlıdır. Kişileri gruba katılmayı teşvik eder, dinler ve yeni fikirlere açıktır. Politik çerçeve (dönüşümsel liderlik) İkna edici özelliği yüksek, insanları ve kaynakları harekete geçirebilme yeteneği olan, destek ve ittifak kurmada etkilidir. Politik olarak hassas ve yetenekli; çatışma ve muhalefet karşısında usta bir müzakerecidir. Sembolik çerçeve (karizmatik liderlik) Sadık ve hevesli olabilmek için başkalarına ilham veren; iletişimi güçlü geniş görüşlülük duygusuna sahip, kültür ve değerlerini vurgulayan, hayal gücü kuvvetli ve yaratıcı; örgütsel istekleri biçimlendirir (Dereli 2003).

Yöntem ve Araçlar

Araştırmanın evreni 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Türkiye’nin farklı üniversitelerinde, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Erciyes Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan rasgele seçilmiş ve hazır

uygulanabilir yaşları 18-26 arasında değişen 225'i erkek 169'u kadın olmak üzere toplam 394 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin Liderlik düzeylerini belirleyebilmek için; Lee G. Bolman ve Terence E. Deal (1991) tarafından geliştirilen Türkçeye uyarlanması Dereli (2003) tarafından yapılan Liderlik Yönelim anketi kullanılmıştır. Her bir boyut 8'er madde İnsana Yönelik Liderlik (İnsan Kaynakları Çerçevesi) (2, 6, 10, 14, 18, 22, 26 ve 30. madde), Yapıya Yönelik Liderlik (Yapısal Çerçeve) (1, 5, 9, 13, 17, 21, 25 ve 29. madde), Dönüşümsel Liderlik (Politik Çerçeve) (3, 7, 11, 15, 19, 23, 27 ve 31. madde) ve Karizmatik Liderlik (Sembolik Çerçeve) (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28 ve 32. madde) içermektedir. Ölçeğin boyutlarına ilişkin hesaplanan içtutarlılık katsayısı (Cronbah Alpha) değerleri ise sırasıyla 0,87, 0,87, 0,84 ve 0,88 olarak raporlanmıştır. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirleyebilmek için; Üstüner (2006) tarafından gerçekleştirilen 34 maddeden oluşan ve güvenirlilik katsayısı.72, içtutarlılık katsayısı (Cronbah Alpha) .93 olan Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 20 Paket programından yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin kişisel özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır. Katılımcıların liderlik özellikleriyle öğretmenlik mesleği tutumları arasındaki ilişki korelasyon testi uygulanarak belirlenmiştir. Katılımcıların liderlik düzeylerinin öğretmenlik mesleği tutum özelliğini yordama gücünü incelemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmanın amacı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin liderlik düzeyleri ile öğretmenlik mesleği tutum özelliğini tahmin etme gücü arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Erkek	225	57.1
	Kadın	169	42.9
Yaş	18-21	225	57.1
	22-25	112	28.4
	23-26	57	14.5
Üniversite	Erciyes Üniversitesi	115	29.2
	Dumlupınar Üniversitesi	95	24.1
	Selçuk Üniversitesi	93	23.6
	Niğde Üniversitesi	91	23.1

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (Devam)

Değişkenler		N	%
Sınıf	1	99	25.1
	2	103	26.1
	3	106	26.9
	4	86	21.8
Gano	1.25-199	29	7.4
	2.00-2.99	241	61.2
	3.00-4.00	124	31.5

Tablo 1’de görüleceği üzere araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bazı demografik bilgileri şu şekildedir: araştırmacıların %57.1 oranla çoğunluğunu erkek bireyler oluşturmaktadır. Yine %57.1 oranla çoğunluk 18-21 yaş aralığını kapsamaktadır. Uygulanan üniversiteler incelendiğinde çoğunluğu %29.2 ile Erciyes Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Katılımcıların %26.9’u 3. Sınıf öğrencisi ve %31.5’i 3.00-4.00 arasında ortalamaya sahip adaylar kapsamaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların betimsel istatistikleri

	N	Min	Max	X±SS
Yapısal Çevre	394	13.00	40.00	30.93±4.84
İnsan kaynakları Çerçevesi	394	14.00	40.00	31.36±5.14
Politik Çevre	394	11.00	40.00	29.87±5.15
Sembolik Çevre	394	14.00	40.00	30.18±5.19
Liderlik Toplam	394	58.00	160.00	122.58±18.34
Öğretmenlik Mesleği Tutum	394	15.00	158.00	111.63±22.36

Tablo 3. Katılımcıların liderlik özellikleriyle öğretmenlik mesleği tutumları arasındaki ilişki

		1	2	3	4	5	6
Yapısal Çerçeve ¹	r	1					
	p						
	n	394					
İnsan Kaynakları Çerçevesi ²	r	.824**	1				
	p	.000					
	n	394	394				
Politik Çerçeve ³	r	.738**	.750**	1			
	p	.000	.000				
	n	394	394	394			
Sembolik Çerçeve ⁴	r	.740**	.774**	.786**	1		
	p	.000	.000	.000			
	n	394	394	394	394		
Liderlik Toplam ⁵	r	.907**	.917**	.903**	.903**	1	
	p	.000	.000	.000	.000		
	n	394	394	394	394	394	
Öğretmenlik Mesleği Tutum ⁶	r	.097	.101*	.113*	.075	.107*	1
	p	.054	.046	.025	.140	.034	
	n	394	394	394	394	394	394

Tablo 3 incelendiğinde “öğretmenlik mesleği tutumu” değişkeninin; “insan kaynakları çerçevesi” ($r= ,101$, $p<0,46$), ve “politik çerçeve” ($r= ,113$, $p<0,25$) boyutlarıyla ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların liderlik düzeylerinin öğretmenlik mesleği tutum özelliğini yordama gücü

Liderlik Özellikleri					R	R ²	F	p
		β	t	p				
Yapısal Çevre	Öğretmenlik Mesleği Tutum	,097	1,935	0,44	,097	,070	3,744	0,50
İnsan kaynakları Çerçevesi		,101	2,005	,046	,101	,010	4,020	0,46*
Politik Çevre		,113	2,249	,025	,113	,013	5,059	,025*
Sembolik Çevre		,075	1,480	,140	,075	,006	2,191	,140
Liderlik Toplam		,107	2,123	,034	,107	,011	4,508	,034*

Liderlik özelliklerinin, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan regresyon analizi sonucunda, insan kaynakları çerçevesi, politik çevre ve sembolik alt boyutlarının öğretmenlik mesleği tutum ile anlamlı bir ilişki sergilemiştir. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı değişkenlerin, meslek tutumu üzerindeki gereli önem sırası, politik çevre ($\beta=,113$) ve İnsan kaynakları çerçevesi ($\beta=,101$) dır. Söz konusu iki alt boyutun, sırasıyla öğretmenlik mesleği tutum'daki değişimin %10 ve %13 açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden sadece insan kaynakları çerçevesi ve politik çevrenin ($p<0,05$) meslek tutumu üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Beden eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin liderlik düzeylerinin mesleğe yönelik tutumlarında yordama gücünün belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının insan kaynakları çerçevesi ve politik çerçeve boyutlarında anlamlı yordayıcı güce sahip olduğu tespit edilmiştir. Veriler incelendiğinde; “insan kaynakları çerçevesi” ($r= ,101$, $p<0,46$), ve “politik çerçeve” ($r= ,113$, $p<0,25$) boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu belirlenirken yordama gücünü politik çevre ($\beta=,113$) ve insan kaynakları çerçevesi ($\beta=,101$) dır ve bu değişimin sırasıyla %10 ve %13 olduğu açıklanmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde adayların liderlik yönelimleri ile mesleğe karşı tutumlarını konu eden başka bir araştırmaya rastlanmasa da (Durmuş,2011) tarafından öğrencilerin liderlik yönelimlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla yapılan bu araştırmanın İnsan Kaynakları Çerçevesi ve Politik Çerçeve boyutları sonucu ile paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. Ayrıca; Efehan (2007) tarafından yapılan çalışmada Kara Harp

Okulu öğrencilerinde öne çıkan liderlik yöneliminin en fazla İnsan Kaynağı Çerçevesi olması yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Bu da öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında diğer öğrenciler ve komutanları ile yaşadıkları yoğun etkileşimden kaynaklanabileceği belirtilmiştir.

Bu doğrultuda, çoğu öğretmen adayının hayatları boyunca buldukları öğrenim ortamlarında en fazla yaşadıkları sorunun insan ilişkileri temelli olma olasılığı ve dolayısıyla farklı konularda çözümlere ihtiyaç duyulan problemler ile sıkça karşılaşmalarının İnsan Kaynağı Çerçevesinin öğretmen adayında fazlasıyla ön plana çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Ülkemizde öğretmen yetiştirme sistemi ile ilgili tartışmaların devam ettiği günlerde, eğitimcilerin nasıl yetiştirilmesi ve bu süreçte hangi niteliklere sahip olması gerektiği ile ilgili problemler hala popüleritesini korumaktadır.

Bu problemlerin giderilebilmesi için öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarında daha hassas davranabilmeleri açısından şu önerilerde bulunulabilir;

- Öğretmen adaylarına verilen eğitim derslerinde mesleki yaşantılarında karşılaşacakları sorunları çözebilmeleri açısından liderlik boyutlarının her biri için ayrı ayrı kullanım becerilerinin kazandırılması amacıyla daha fazla örnek olay incelemesi yapılmalı ve bu örnek olay incelemesinde adayların fikir ve görüşleri alınarak beyin fırtınası yapmaları için tartışma ortamı hazırlanmalıdır.
- Liderlik kavramının mesleki başarı açısından oldukça önemli olduğunu vurgulanmalı ve liderlik konularını temel alan içerikli ders sayısının artışı sağlanmalıdır.
- Adaylara eğitim olgusunun toplumun geleceğinin temeli olan bireyler açısından oldukça önemli olduğu ve karşılaşılan sorunlarda ancak iyi bir önderlik yaklaşımı ile çözüme ulaşabilecekleri bilinci öğrenim gördükleri süreçte kazandırılmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, H., Uslu, B. (1991). Öğretmen Adaylarının Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi. *International Journal of Educational Research*, 5(1): 42-60.
- Bolman, L. G., Deal, T. G. (1991). *Reframing organizations. Artistry, choice and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Can, N. (2006). Öğretmen Liderliği ve Engelleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 137-161.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin Sınıfta ve Okulda Liderlik Davranışları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2): 385-399.
- Durmuş, Ö. (2011). İlköğretim ve Lise Öğrencilerinde Görülen Liderlik Davranışlarının Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Dereli, M. (2003). A Survey Research of Leadership Styles of Elementary School Principals. Middle East Technical University. Master of Science in Educational Sciences.

- Efekan, H. (2007). Kara Harp Okulu Olimpik Spor Branşlarında Yapılan Bireysel Sporlar İle Takım Sporlarının Harbiyelilerin Liderlik Özelliklerine Sağladığı Etkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergun, T. (1991). Türk Kamu Yönetiminde Önderlik Davranışı. Ankara: TODAİE.
- Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl K. N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik ve Beden Eğitimi Yeterliklerinin İncelenmesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, 52-61.
- Sakin, A. (2007). Okul Öncesi Öğretmenlerin Mesleki Etik Davranışlar Hakkındaki Görüşleri İle Ahlaki Yargı Düzeyleri Ve Öğretmenlik Tutumlarının İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul: 20-22.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Kış 2006, 45: 109-127.